

**БАШКОРТОСТАН РЕСПУБЛИКАҢЫ ИШЕМБАЙ РАЙОНЫ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ИШЕМБАЙ
КАЛАҢЫНЫҢ
ДӨЙӨМ ҮСЕШ ТӨРӨНДӨГЕ “БАЗЛАУЫК”
23-СЕ БАЛАЛАР БАКСАҢЫ
МУНИЦИПАЛЬ АВТОНОМИЯЛЫ МӘКТӘПКӘСӘ МӘҒАРИФ УЧРЕЖДЕНИЕҢЫ**

**Рабочая программа
по изучению башкирского языка
в старшем дошкольном возрасте
(5-7 лет)
«Экият»**

**Автор: педагог 1 категории
Муллагулова Альбина Юнировна**

2023 год

СОДЕРЖАНИЕ

Пояснительная записка.....	3
Актуальность, цель, задачи, принципы рабочей программы.....	4
Структура организации дополнительной образовательной деятельности.....	5
Сведения о сроках реализации программы.....	5
Содержание дополнительной образовательной программы и методическое обеспечение.....	6
Учебно –методический план	7
Список литературы.....	13

Пояснительная записка

В центре внимания современной системы образования находится личность, которая воспитывается и развивается в поликультурном обществе. Подъем национального самосознания, стремление к этнокультурному самоопределению обуславливают огромный интерес к освоению национальной культуры и родного языка в регионах с многонациональным составом населения, каким является Республика Башкортостан. В таких условиях проблема формирования двуязычия (билингвизма) приобретает актуальность. Провозглашение башкирского языка, наряду с русским, государственным языком республики, значительно повысило его статус, что дало возможность обучать детей башкирскому языку и как родному, и как государственному языку республики, начиная с дошкольного возраста. Именно в этом возрасте происходит формирование личности ребенка, воспитываются чувства уважения к другим нациям, любви к родному краю и отечеству посредством обучения на родном языке.

При составлении рабочей программы я опиралась на основную программу З.Г.Нафиковой, Ф.Г.Азнабаевой «Оскон», «Изучение государственному башкирскому языку детей разных национальностей в детских садах» и на рабочую тетрадь Шафиковой Г.Р. «Я иду в школу» (на башкирском языке). Данная программа предназначена для детей 5 -7 лет.

Программа кружка «Говорим по-башкирски» направлена на воспитание интереса к овладению башкирским языком, формирование гармоничной личности, развитию психических процессов, а так же познавательных и языковых способностей; способствует развитию активной и пассивной речи, правильному звукопроизношению на осознанном уровне и на создание базы для дальнейшего изучения башкирского языка в начальной школе.

Новизна предлагаемой программы состоит в том, что при обучении башкирскому языку пристальное внимание уделяется выработке коммуникативных способностей (навыков свободного общения и прикладного применения языка).

Актуальность программы - знание языка является неотъемлемым навыком в современном мире. В связи с этим возникает актуальность обучения языку уже в дошкольном возрасте.

Цель программы – развитие лингвистических способностей дошкольников, приобщение детей к культуре башкирского народа, его истокам, познание быта и традиции предков, постижение своих родословных корней.

Технология реализации задач построена с опорой на исторический материал.

Задачи:

- ✓ развитие навыков аудирования (понимание речи на слух);
- ✓ развитие навыков «говорения» (т.е. формирование у ребенка представления о башкирском языке как средстве общения);

- ✓ формирование первичных навыков диалогической и монологической речи на башкирском языке;
- ✓ учить выразительному чтению стихотворения;
- ✓ расширение словарного запаса и активное его использование;
- ✓ воспитание интереса и уважения к традициям и обычаям башкирского народа на материале сказок, потешек, поговорок и т.п.

При разработке программы дополнительного образования учитываются **основные принципы** обучения башкирскому языку для детей дошкольного возраста:

- ✓ комплексной реализации образовательных и практических целей;
- ✓ доступности (от простого к сложному);
- ✓ коммуникативной направленности, создание условий для речемыслительной активности детей в каждый момент обучения, осознанного владения башкирским языком;
- ✓ наглядности.

Каждый из перечисленных принципов направлен на достижение результата обучения овладения башкирским языком (на элементарном уровне) как средством общения.

Форма обучения: индивидуально – групповая.

Ожидаемые результаты:

- ✓ формирование у детей знаний о башкирском языке;
- ✓ усвоение детьми типичных грамматических конструкций и словосочетаний;
- ✓ формирование у детей умений различать башкирские звуки и правильно их произносить;
- ✓ развитие связной речи на башкирском языке.

Формы подведения итогов реализации дополнительной образовательной программы.

Для контроля знаний учащихся и проверки результативности обучения предусмотрены следующие мероприятия:

- ✓ выставки творческих работ;
- ✓ проведение праздников;
- ✓ проведение открытых уроков для родителей;
- ✓ проведения конкурсов чтецов;
- ✓ мониторинг- контроль и учёт знаний и умений проводится два раза в год: I полугодие- сентябрь, II-полугодие -3-4 неделя мая с целью выявления динамики речевого развития детей.

Учитываются следующие показатели усвоения детьми программы:

- ✓ правильное звукопроизношение;
- ✓ автоматизация звуков в речи;
- ✓ словарный запас детей;

- ✓ усвоение типичных грамматических конструкций и словосочетаний;
- ✓ развитие связной речи детей.

Методы исследования предполагает следующее:

- ✓ - наблюдение педагога;
- ✓ - выполнение диагностических заданий;
- ✓ - анализ результатов деятельности ребенка.

Структура организации дополнительной образовательной деятельности:

- 1 этап – психологическое вхождение в образовательную деятельность;
- 2 этап – познавательный или знакомство с неизвестным (новым): игры, релаксации, работа с наглядным материалом, презентации и т.д.;
- 3 этап – практический или работа в материале;
- 4 этап – завершающий или психофизическая разгрузка: терапевтические игры, аудиотренинги, рефлексия.

Сведения о сроках реализации программы:

Программа предусматривает изучение башкирского языка как государственного языка в течение двух лет, начинаем со старшей группы, а заканчиваем в подготовительной группе. Занятие идет один раз в неделю.

В подготовительной группе занятие длится 25 -30 минут.

Ценность дополнительного образования детей состоит в том, что оно усиливает вариативную составляющую общего образования, способствует реализации знаний и умений, стимулирует познавательную мотивацию обучающихся. А главное - в условиях дополнительного образования дети могут развивать свои потенциальные способности, адаптироваться в современном обществе.

Содержание дополнительной образовательной программы и методическое обеспечение

Айзар Месяц	Азналар Недели	Дәрестәр Һаны Количество часов	Дәрес темалары Темы занятий
Сентябрь	I-II	1-2	Балалардың башкорт телен үзләштереү кимәлен билдәләү Повторение пройденного материала
	III	3	Танышыу Знакомство
	IV	4	Мәктәптә беренсе кыңгырау Первый звонок в школе
Октябрь	I-II	1-2	Минәң балалар баксаһы Мой любимый детский сад

	III-IV	3-4	Рәсәйҙең һәм Башҡортостандың күренекле урындары Достопримечательности России и Башкортостана
Ноябрь	I-II	1-2	Юл хәрәкәте кәғизәләре ПДД
	III-IV	3-4	Минең дуһтарым Мои товарищи
Декабрь	I-II	1-2	Әкиәт яратабыҙ Шалқан әкиәте Любим сказки Репка
	III-IV	3-4	Яңы йыл байрамы Праздник Новый год
Январь	I-II	1-2	Кышкы каникулдар Зимние каникулы
	III-IV	3-4	Минең карлы кышым Моя снежная зима
Февраль	I-II	1-2	Кышкы уйындар Зимние игры
	III-IV	3-4	Ватанды һаклаусылар көнө День Защитников Отечества
Март	I-II	1-2	8 Март байрамы Праздник 8 Марта
	III	3	Кем һанашмак белә Кто знает считалки
	IV	4	Бесәй – сыскан уйынын уйнайык Игра Кошки -мышки
Апрель	I-II	1-2	Безгә тизҙән мәктәпкә Скоро в школу
	III-IV	3-4	Без мәктәптә Мы в школе
Май	I-II	1-2	Еңеү көнө День Победы
	III-IV	3-4	Һау бул балалар баксаһы До свидания, детский сад!

Учебно –методический план

Сентябрь

I-II неделя Диагностика

III неделя Тема «Знакомство-Танышыу»

Хәйерле иртә,кис,нисә йәш, исемен нисек?

-Хәйерле иртә, балалар!

-Әйзәгез танышайык.

-Һинең исемен нисек?

-Минең исемем Айгөл.

Упражнения на тренировку правильного произношения

Проговаривание слов

Демонстрационный материал -башкирский алфавит, кукла в башкирском национальном костюме

Ролевые игры.

IV неделя Тема «Первый звонок в школе-Мәктәптә беренсе кыңгырау»

Мәктәп кәрәк-ярактарын әйт.

Хөрмәтле ата-әсәләр, балағыз мәктәп кәрәк-ярағын дөрөс әйтәме икәннен тикшерегез. Баланың мәктәптәге экскурсиянан калған тәҗрибәләрен язып алығыз.

Айгөлдә һәм Салауатты мәктәпкә әзерлә.

Малайзың кейемдәрен йәшел төстәге уктар менән, ә кызың кейемдәрен кызыл уктар менән тоташтыр.

Үзәндең портфелендә һүрәтлә.

Үзәндең кәйефендә һүрәтлә.

Октябрь

I неделя Тема «Мой детский сад. - Минең балалар баксаһы»

Нисек уйлайһың, бында кем, нимә йәшәй икән?

Хөрмәтле ата-әсәләр, балағыз менән уның һәм үзегезнең исемегезне, фамилияғыҙны, атайығыҙның исемең, йәшәү адресығыҙны нығытығыз.

Һүрәткә карап, башта нимә эшләгәннен, һуңынан нимә эшләгәннен билдәлә.

Айгөл менән Салауат өйзә нимә эшләй? Үзәндең өйзәге бурыстарың тураһында һөйлә.

Үзәндең кәйефендә һүрәтлә.

II неделя Тема «Наша родина-Башкортостан – Рәсәйҙең һәм Башкортостандың күренекле урындары»

Кем кайза Парзаны тап.

Хөрмәтле ата-әсәләр, балаға ғәҙәттән тыш орактарҙа кисектергәһеҙ ярҙам хеҙмәтен саҡыртыу кәрәклеген аңлатығыз

Балалар өсөн өйзә иҫкәртмә эшләгез.

Душындың номерын йый. Уның менән һөйләшеп ал. Өйзә яңғызың булғанда ишекте тик ата-әсәйең һәм яҡындарыңа ғына асырға мөмкин.

Кемгә нимә кәрәк? Уктар менән күрһәт.

Үзәндең кәйефендә һүрәтлә

Ил, гүзәл, зәнгәр, балкый, йылтырай, герб, батыр, флаг, һәйкәл
Безҙең республика-Башкортостан. Уның флагы бар. Унда күк, йәшел, ак төстәр. Гербта Салават
Юлаев һәйкәле, курай, кояш төшөрөлгән.
Презентация “Республика Башкортостан”,
Аудирование инструкций воспитателя.
Демонстрационный материал (репродукции картин с видами Башкортостана)
Творческая работа (совместно с детьми) Лэпбук «Башкортостан Республикаһы»

Ноябрь

I-II неделя Тема «Правила дорожного движения – Юл хәрәкәте кағиҙәләре»

Светофорҙың кайһы төсө ниндәй хәрәкәтте аңлата?
Хөрмәтле ата-әсәләр, өйҙән алып мәктәпкә тиклеиге маршрутта юл хәрәкәте кағиҙәләрен аңлатып
нығытығыҙ. Маршрутты һүрәтләгеҙ.
Ата-әсәйең үҙеңдә нисек тоторға кәрәк ә нисек ярамай икәнен һөйлә.
Иртәнсәк һине кем мәктәпкә йөрөтәсәк Шуларҙы һүрәтлә.
Үҙеңдең кәйефеңдә һүрәтлә.

III-IV неделя Тема «Твои товарищи – Һинең дуҫтарың»

Портреттарҙы эшләп бөт. Кемгә нимә етмәй? Был йөззәргә исемдәр уйлап тап. Үҙеңдең йөзөңдө
һүрәтлә.
Хөрмәтле ата-әсәләр! Балағыҙҙы әйберҙәрен дөрөс һәм матур итеп һалырға өйрәтегеҙ. Балағыҙ
менән бергә сисенәү йәки кейенәү юлдарын һүрәтләгеҙ.
Айгөл менән Салауат нимә тураһында хыялланғанын һөйлә. Был әйберҙәр уларға ни өсөн кәрәк?
Йәшерелгән һандарҙы тап һәм уларҙы төрлө төстәр менән буя.
Үҙеңдең кәйефеңдә һүрәтлә.

Декабрь

I неделя Тема «Любим сказку Репка – Әкиәт яратабыҙ Шалқан»

II неделя Тема «Наступила зима- Кыш килде»

Кыш, һыуыҡ, көн кыска, төн озон, кар яуа
Кыш килде, һыуыҡтар башланды. Көндәр кыскары, төндәр озон.
Упражнения на тренировку правильного произношения и интонирования.
Проговаривание скороговорок. Аудирование инструкций воспитателя
Башкирский алфавит
Демонстрационный материал кукла в зимней одежде

Сюжетные картинки по теме “Зима”

Творческая работа: рисование “Пришла зима”

Выставка детских работ

III-IV неделя Тема «Здравствуй, Новый год!- һаумы, Яңы йыл!»

Кыш бабайҙың һакалының кайһы осонан тартаң, бүләк һалынған тоҡ килеп сыға

Шыршыға иң яҡын торған кунактың уйынсығын кызыл төскә буя.

Үзең уйлап тапкан Яңы йыл уйынсығының һүрәтен төшөр һәм уны буя.

Үзеңдең кәйефеңде һүрәтлә.

Яңы йыл, шыршы,

Кыш бабай,

карһылыу

Һаумы, Яңы йыл! Шыршы матур бизәлгән. Кыш бабай бүләк бирә.

Упражнения на тренировку правильного произношения и интонирования

Демонстрационный материал

Изготовление поделки: новогодняя игрушка своими руками.

Январь

II неделя Каникулы (сказки)- Кышкы каникул Әкиәттәр

Әкиәт, хайуандар, тирмәкәй

Упражнения на тренировку правильного произношения

Иллюстрации к сказкам

Творческая работа: рисование обложки к сказке

III неделя Тема «Драматизация сказки “Как собака нашла себе хозяина”-

Драматизация” Нисек эт үзенә хужа тапкан”»

Эт, айыу, Бүре, кеше,, эзләй, хужа, театр уйнайбаз

“Борон-борон заманда йәшәгән ти бер эт”.

Упражнения на тренировку правильного произношения и интонирования. Проговаривание слов, фраз из сказки

Демонстрационный материал башкирский алфавит.

Показ сказки

IV неделя Тема «Зимние забавы- Минек карлы кышым»

Кышкы уйындар.

Нисә бала кар бабай яһай?

Һүрәт төшөрөү ата-әсәләр менән.

Нөктәләрҙе тоташтырып сыҡ.

Һүрәтте буя һәм әкиәт уйлап сығар.

Үзеңдең кәйефеңде һүрәтлә.

Күңелле,саңғы, шыуа,Карбабай.Карһылыу,саф һауа

Артур менән Илгиз саңғы шыуа.Ә шамил нимә эшлэй?

-Шамил сана шыуа.Тау бейек.Их,күңелле!

Проговаривание словосочетаний, повторение песни «Тышта кар яуа» К.Даян

Демонстрационный материал, иллюстрации по теме

Лексические игры. Инсценировка сюжетов общения.

Февраль

I-II неделя Тема «Зимние игры -Минең кышкы уйындарым»

Башкирские национальные игры- Башкорт халык уйындары

Уйын(-дар), кызык, токта һикерәү,калак,күңелле

Без уйнайбыз,беззгә күңелле.Кәмилә токта һикерә.

Беседа, презентация

Атрибутика к играм –канат, мешки, деревянные ложки, маски кошки и мышки.

«Башкирские народные игры» “Перетяни канат”, “Бег в мешках, “Перенеси яйцо”.

II неделя Тема «Кышкы спорт уйын кәрәк – ярактарын табып әйт.»

Хөрмәтле ата-әсәләр балағыз менән бергә катокка барығыз һәм баланың тәһсираттарын язығыз

Кышкы каникулда нисек ял иткәненде һүрәтлә.

Кышкы аяк кейемдәрен табып, исемдәрен әйт.

Үзеңдең кәйефеңде һүрәтлә.

III-IV неделя Тема «День защитников Отечества-Ватанды һаклаусылар көнө»

Һүрәттән хәрби машиналарҙы табып әйт.

Хөрмәтле атай, олатай! Балағызға үзегеҙҙең бала сактағы хәрби уйындарығыз тураһында

һөйләгез һәм уларҙы уйнарга өйрәтегез.Үзегеҙҙең хәрби фотоһүрәттәрегеҙҙе күрһәтегез.

Һүрәтте эшләп бөт.

Кара һәм иҫендә калдыр.Күзенде йомоп, иҫендә калған уйынсыктарҙы әйт.

Үзеңдең кәйефеңде һүрәтлә.

Һалдат, һауа,диңгез

Бөгөн ил һаксылары көнө.Безҙең илде һалдаттар, танкистар,матростар һаклай.

Разучивание стихотворения «Ватан» Р.Нигмати

Упражнения на тренировку правильного произношения и интонирования.

Иллюстрации по теме, презентация «Ватанды һаклаусылар көнө»

Дидактическая игра «Да-нет», «Кто что носит?»

Март

I-II неделя Тема «Праздник 8 Марта - 8 Март байрамы»

Я люблю свою маму- Мин әсәйемде яратам

Әсәйеңә нисек ярзам итәһең?Һүрәтте кулланып һөйлә.

Хөрмәтле ата-әсәләр балағызды үтек,саң һурғыс,телевизор һ.б. кеүек көн күреш әйберҙәре менән нисек кулланырға өйрәтәһең,уның хәүефһезлек техникаһы буйынса белем тикшерәһең.

Өләсәйең йомғактарын буя

Әсәйгә тигән сәскәләрҙе пунктир һызыктар буйынса тоташтыр һәм буя.

Үҙеңдең кәйефеңде һүрәтлә.

Әсәй, яратам,йомшак, әсәйҙәр көнө,котлайым, сәскә, гөл, арыған

Бөгөн әсәйҙәр байрамы. Мин әсәйемде яратам. Ул арыған.әсәйем күп эшләй.Мин уға ярзам итәм.

Прослушивание стихотворения А.Ягафарова «Гөлөм»

Фотографии мам детей, составление рассказа «Моя мама лучше всех»

Дидактическая игра «Я помогаю маме»

III неделя Тема «Кто знает считалки? Кем һанашмак белә?»

IV неделя Тема «Башкирский праздник“Грачиная каша” (развлечение)- Башкорт халык байрамы-“Карға буткаһы”»

Карға буткаһы, яз байрамы

Карға буткаһы- яз байрамы.Бутка бешерләр.уйын уйнайҙар,йыр йырлайҙар.

Чтение стихотворений, пение песен

Атрибуты к народным играм, иллюстрации праздника, угощения к чаепитию (баурсак, чак-чак)

Проведение праздника «Грачиная каша»

Апрель

I-II неделя Тема «Скоро в школу! Безгә тиззән мәктәпкә»

Портфелдән алынған предметтарҙы әйтеп сыҡ.

Хөрмәтле ата-әсәләр, балағыҙ менән бергә буласаҡ уҡытыусыға, өйҙә булған материалдарҙы кулланып. бүләк әҙерләһең. Үзегеҙҙең эшегеҙҙең һүрәтен эшләһең.

Нимә кайҙа урынлашкан, кем нимә эшләй икәнән әйтеп бир.

Үҙеңдең кәйефеңде һүрәтлә.

III-IV неделя Тема «Мы в школе - Без мәктәптә»

Артыҡ һүрәтте рамка менән уратып ал.

Хөрмәтле ата-әсәләр, балағызды төшкө ашты үз аллы йылытып ашарға өйрәтәһең

Үҙеңдең дустарыңды һүрәтлә: кем менән уйнайһың,кем менән каруселдә әйләнәһең.

Айгөлдө дәрәскә әҙерлә.Мәктәп кәрәе-ярактарын тап һәм портфелгә уҡ менән тоташтыр.

Үзендең кәйефеңде һүрәтлә.

Май

I-II неделя Тема «День Победы - Еңеү көнө»

Һалдаттарзың тышкы кейемендә айырманы тап һәм һөйлә.

Хөрмәтле ата-әсәләр, балағыз менән бергә Бөйөк Ватан һуғышы тураһында фильм карағыз һәм һалдаттарзың каһарманлығы хақында һөйләгез.

Байрам салютын һүрәткә төшөр.

Нисек уйлайһың, Салауат нимә тураһында һөйләй?

Үзендең кәйефеңде һүрәтлә.

III-IV неделя Тема «До свидания, детский сад! - Һау бул, балалар баксаһы»

Светофорзы, юл сатын, йәйәүлеләр өсөн юлды иҫәпкәалып, үзендең өйөңдән мәктәпкә тиклемге – тәһн юлыңды үз аллы һүрәтлә.

Хөрмәтле ата-әсәләр, һезҙең уйлауығызса, балағызға мәктәптә укырға ярҙам итә торған уңыштарын язып сығығыз.

Был әйберҙәрҙең кайһыһы һиндә бар? Һүрәттә күрһәтелгән әйберҙәрҙе иҫендә калдырып, хәтерҙән әйт.

Һин йәшәгән урамда нисә катлы йорттар бар?

Үзендең кәйефеңде һүрәтлә.

IV неделя

Диагностика-Балаларзың программа йөкмәткәһен үзләштереү кимәлен билдәләү

Список используемой литературы:

1. Р.Л. Агишева. Фольклор и литература Башкортостана.- Уфа: Китап, 2011.
2. Ф.Г. Азнабаева, З.Г. Нафикова. Волшебные звуки.- Уфа: Китап, 2004.
3. Ф.Г. Азнабаева, Г.Р. Шафикова, Г.М. Зиганширова. Я- личность (на башкирском языке).- Уфа: Китап, 2011.
4. Ф.Г. Азнабаева, З.Г. Агзамова «Играя развиваемся». Наглядное дидактическое пособие (на башкирском языке).- Уфа: Китап, 2010.
5. Р.Х. Гасанова. Земля отцов. – Уфа: БИРО, 2004.
6. Н.Х. Давлеткулова. Маленьким друзьям (на башкирском языке).- Уфа: Китап, 2009.
7. З.Г. Нафикова. Растем, играя (на башкирском языке).- Уфа: Китап, 2010.
8. З.Г. Нафикова, Г.Г. Галеева . Программа комплексного обучения и воспитания детей в башкирских детских садах (на башкирском языке).- Уфа: Китап, 2009.
9. З.Г. Нафикова Ф.Г. Азнабаева. Искра (на башкирском языке).- Уфа: БИРО, - 2004.
10. Г.Р. Шафикова. Я иду в школу. Рабочая тетрадь для подготовки детей к школе(на башкирском языке).- Уфа: Китап, 2020.

